CZU: 159.942.4:316.362-053.6 **https://doi.org/10.59295/sum9(189)2025_40**

MANIFESTAREA STILULUI DE ATAȘAMENT LA ADOLESCENȚI

***Lucia SAVCA*, *Alina PĂTRAȘCU-STATE*,**
Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă” din Chișinău

Atașamentul este un construct complex și cuprinde legătura afectivă cu părinții și cu ceilalți. Studiul de față evidențiază posibile diferențe ale stilului de atașament la adolescenți în funcție de gen, mediul ambiental și tipul familiei. Acest studiu a fost efectuat pe un lot de 250 adolescenți cu vârsta între 16-18 ani (M=17,2). Pentru evidențierea stilului de atașament am aplicat Chestionarul IPPA (Inventory of Parent and Peer Attachment). Rezultatele statistice au evidențiat că la variabila de gen nu au fost identificate diferențe semnificative statistic ($p > .05$). La variabila de mediu ambiental s-au identificat diferențe semnificative ale relațiilor de atașament. Adolescenții din mediul urban au un nivel global de atașament mai ridicat față de mamă, tată și prieteni, comparativ cu cei din mediul rural. Diferențe semnificative ale atașamentului s-au înregistrat la adolescenți după tipul familiei. Cei din familii complete au raportat o relație mai sigură cu părinții lor, decât adolescenții din familii monoparentale sau instituționalizate.

***Cuvinte-cheie**: atașament, adolescenți, gen, mediul ambiental, tipul familiei.*

MANIFESTATION OF ATTACHMENT STYLE IN ADOLESCENTS

Attachment is a complex construct and encompasses the emotional connection with parents and others.The present study highlights possible differences in attachment style in adolescents depending on gender, environment and family type. This study on attachment was conducted on a group of 250 pre-adolescents aged 16-18 (M=17.4). To highlight the type of attachment, we applied the IPPA (Questionnaire (Inventory of Parent and Peer Attachment).The purpose of the study was to identify the frequency of attachment style according to gender, environmental environment and family type. The statistical results showed that no statistically significant differences were identified for the gender variable ($p > .05$). Significant differences in attachment relationships were identified for the environmental variable. Adolescents from urban areas have a higher overall level of attachment to their mother, father, and friends, compared to those from rural areas. Significant differences in attachment were recorded in adolescents by family type. Those from complete families reported a more secure relationship with their parents than adolescents from single-parent or institutionalized families.

Keywords: *attachment, adolescents, gender, environment, family type.*

Introducere

Atașamentul se formează din perioada intrauterină a fătului, conturându-se din primele zile după naștere și în perioada de maturizare în fincție de relațiile părinte - copil și reprezintă un sistem de organizare de bază, a cărui dezvoltare asigură fundamentul sănătăţii mentale, fiind condiționat de atitudinea mamei față de copil și a celorlalți din mediul ambiental în care se dezvoltă copilul.

Atașamentul este interpretat ca o legătura emoțională puternică formată între copil și mamă (sau îngrijitorul său), iar această legătură servește drept siguranță din care copilul poate explora mediul înconjurător, și în același timp își caută confort atunci când este stresat.

Teoria atașamentului, formulată de John Bowlby (1969) se deosebește de toate teoriile anterioare privind primele legături sociale și afective ale copilului cu cei din jur. Această teorie se opune teoriei învățării sociale pentru care legăturile afective se construiesc cu indivizii care intervin în reducerea nevoilor primare, cât și teoriei psihanalitice, pentru care legătura cu mama se sprijină pe satisfacerea nevoii de hrană. Bazându-se pe teoriile etiologice, Bowlby (1969-1982) a dezvoltat teoria atașamentului bazându-se pe premisa că ființele umane, fiind creaturi sociale, au o înclinație naturală de a crește în proximitatea fizică și psihologică a îngrijitorilor lor primari [6].

Ainsworth (1973) a descris atașamentul ca *sistem adaptativ, înnăscut și complex, orientat spre scop, folosit pentru a căuta îngrijire, sprijin și protecție în perioadele de pericol sau de nevoie.* Atât Bowlby (1969), cât

și Ainsworth (1978) au descris atașamentul ca sistem adaptativ, înnăscut și complex, orientat spre scop, folosit pentru a căuta îngrijire, sprijin și protecție în perioadele de pericol sau de nevoie [2].

Din frageda copilărie calitatea atașamentului depinde în mare măsură de dezvoltarea emoțională și socială, ce constituie apoi traseul de viață a unui adult. Relațiile disfuncționale dintre mamă și copil generează traumatisme psihice, afective şi intelectuale, care reduc coeficientul de socializare comportamentală și este cunoscut sub numele de *effect Bowbly* (1969). Examinând corelaţia dintre climatul educaţional familial şi tulburările comportamentale, Savca L. (2003), sintetizând literatura de specialitate, delimitează trei piloni pe care se bazează teoria ataşamentului [12]:

- relaţia mamă-copil nu este doar de natură nutritivă, ci şi afectivă (ataşament primar);
- reacţia afectivă se exprimă prin căutarea mamei, necesitatea de a o simți lângă sine, lipsa mamei lângă copil îl poate marca pentru toată viaţa;
- copilul își orientează afectivitatea către cei apropiaţi, capabil să-i dea sentiment de securitate (mamă, tată, bonă, bunici, frați etc.).

Mary Main a adus contribuții majore și a introdus un al patrulea tipar de atașament, numit dezorganizat/dezorientat, evidențiind că figura de atașament este simultan sursa confortului și a spaimei. Mary Ainsworth, în condiții de laborator, a identificat trei stiluri de atașament [1].

a) securizant/sigur (caracterizat prin prezența confortului în legătură cu separarea și apropierea față de persoana de siguranță. Copiii cu stiluri de atașament sigure se simt încrezători în explorarea mediului lor, în timp ce știu că îngrijitorul lor le va oferi confort și sprijin atunci când este nevoie);

b) anxios/ ambivalent (se va regăsi constant nevoia de a căuta apropierea și contactul cu persoana de siguranță și incapacitatea de a trăi perioade scurte de separare, acestea fiind manifestate prin furie);

c) evitant (copiii tind să evite sau să-și suprime nevoile emoționale, deoarece au învățat că îngrijitorul lor poate să nu le răspundă în mod constant);

d) dezorganizat, cunoscut și sub denumirea de atașament dezorganizat-dezorientat.

1. ***Atașamentul securizant*** (Secure) Atașamentul securizant se formează atunci când copilul are parte de grijă sensibilă și consistentă din partea îngrijitorului. Mary Ainsworth (1978) a descris copiii securizați (grupul B) astfel: în situații nefamiliare, ei „folosesc mama ca bază de siguranță de la care explorează”, arătând neliniște moderată la separare, iar „în episoadele de reunire caută contactul, apropierea sau cel puțin interacțiunea cu mama”.

2. ***Atașamentul evitant*** (Insecure-Avoidant) Atașamentul evitant (tip A) este un model nesigur în care copilul minimizează contactul și exprimarea nevoii de apropiere față de figura de atașament. Mary Ainsworth a descris astfel comportamentul bebelușilor evitant-atașați: „spre deosebire de ceilalți, ei plâng rareori în episoadele de separare și, la reuniune, își evită mama, fie combinând căutarea de proximitate cu comportamente de evitare, fie ignorând-o complet”.

3. ***Atașamentul ambivalent/preocupat*** (Insecure-Anxious/Ambivalent) Atașamentul ambivalent (numit și anxios-rezistent sau preocupat, în special la stilul adult corespunzător) este un tipar nesigur în care copilul manifestă anxietate puternică față de disponibilitatea figurii de atașament și răspunde inconstant la confort. Ainsworth a descris bebelușii ambivalenți (grupul C) astfel: încă „din episoadele pre-separare arată semne de anxietate”, sunt „intens supărați la separare”, iar la reunire se comportă ambivalent – caută cu disperare apropierea mamei „și totuși se opun contactului sau interacțiunii”.

4. ***Atașamentul dezorganizat*** (Disorganized/Disoriented) Atașamentul dezorganizat reprezintă un model nesigur identificat ulterior de Mary Main și Judith Solomon, care apare adesea în contexte de traumă sau abuz. Acest tipar se caracterizează prin absența unei strategii coerente de atașament – comportamentele copilului par *dezlânate, contradictorii sau lipsite de obiectiv*. Mikulincer, M., & Shaver (2016) notează că un astfel de copil manifestă „lipsa unei strategii coerente de a face față stresului separării și reuniunii cu mama” [10]. Copilul pare dezorientat în preajma figurii de atașament, deoarece aceasta a devenit simultan sursa de siguranță și de teamă.

Scopul acestui demers științific rezidă în identificarea manifestării tipului de atașament la adolescenți în funcție de gen, tipul familiei, mediul de proveniență.

Metodologie

***Ipoteza cercetării*:** Există diferențe semnificative ale stilurilor de atașament în funcție de gen, tipul de familie, mediul de proveniență.

***Caracteristica profilului lotului de cercetare*.** Studiul experimental a fost organizat pe un eșantion din **250 de adolescenți** cu vârsta cuprinsă între **16 și 18 ani (M=17,4)** proveniți atât din mediul rural, cât și din mediul urban, din România, proveniți din familii complete, monoparentale (prin divorț sau deces), cât și din asistența maternală sau plasament. Structura eșantionului de cercetare după variabila de gen, mediul de proveniență, tipul familiei este reflectată îm tabelul 1.

***Criterii de excludere*:** în grupul de cercetare nu au fost incluși adolescenții cu retard mintal și alte afecțiuni psihiatrice luate la evidență.

Tabelul 1. Structura eșantionului de cercetare

Nr. de subiecți		**Gen**				**Mediul ambiental**				**Tipul familiei**					
		F		**M**		**Rural**		**Urban**		**Completă**		**Mono parentală**		**Asistență maternală**	
Nr	%	Nr	%	Nr	%	Nr	%	Nr	%	Nr	%	Nr	%	Nr	%
250	100	119	47,6	131	52,4	92	36,8	158	63,2	160	64	70	28	20	7,2

Instrumentele utilizate: pentru verificarea ipotezei înaintate am aplicat Chestionarul IPPA (*Inventory of Parent and Peer Attachment*); Inventarul Atașamentului față de Părinți și Semeni) Atașamentul nu este un construct unidimensional, ci cuprinde multiple fațete: legătura afectivă cu părinții, relațiile cu egalii, precum și reprezentările interne despre sine și ceilalți. Astfel, utilizarea **IPPA** permite o evaluare aprofundată a calității atașamentului perceput față de figurile parentale și față de prieteni, punând accent pe dimensiuni precum încrederea, comunicarea și sentimentul de alienare [5]. Acest aspect este deosebit de relevant în perioada adolescenței, când relațiile cu părinții și cu egalii suferă transformări majore, cu impact asupra dezvoltării afective și identitare. **IPPA** aduce o perspectivă relațională contextuală, centrată pe atașamentele reale, din viața cotidiană a adolescentului (cu mama, cu tatăl, cu prietenii).

Chestionarul IPPA este un instrument psihometric creat de Armsden și Greenberg (1987) și cuprinde două secțiuni majore care evaluează separat relația de atașament:

1. *Atașamentul față de părinți* – această scală poate fi aplicată separat pentru fiecare părinte (mama și tata) sau combinată, evaluând percepția adolescentului asupra calității relației cu părinții săi.

2. *Atașamentul față de semeni* – evaluează modul în care adolescentul percepe calitatea și siguranța relațiilor sale interpersonale cu grupul de prieteni sau colegi.

Dimensiunile măsurate: Chestionarul IPPA măsoară trei dimensiuni-cheie ale atașamentului:

- *Încrederea (Trust)* – gradul în care adolescentul percepe că părintele sau prietenii sunt disponibili, receptivi și de încredere. O percepție ridicată a încrederii sugerează un atașament sigur și pozitiv.

- *Comunicarea (Communication)* – se referă la calitatea comunicării și la ușurința cu care adolescentul discută despre probleme personale cu părinții și cu prietenii.

- *Alienarea (Alienation)* – măsoară sentimentele de izolare, respingere și dificultățile emoționale resimțite în relația cu părinții sau semeni. Scorurile mari la alienare sunt caracteristice atașamentului nesigur.

Rezultatele studiului

Pentru analiza diferențelor de gen în dimensiunile atașamentului, măsurate cu **IPPA** (Inventarul de măsurare a atașamentului față de părinți și prieteni), s-a utilizat testul non-parametric Mann-Whitney U.

După cum am menționat în figura 1, la dimensiunile care evaluează atașamentul față de mamă (Î – Încredere, C – Comunicare, A – Alienare, T – Total), nu au fost identificate diferențe semnificative statistic între băieți și fete ($p > .05$).

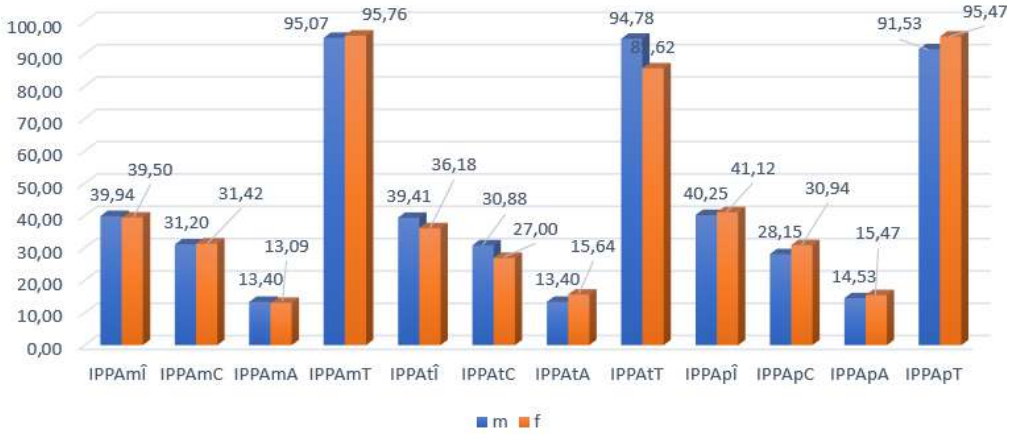

Figura 1. Distribuirea stilului de atașament IPPA la adolescenți după variabila de gen (%)

În schimb, la dimensiunile care vizează ***atașamentul față de tată***, au apărut diferențe semnificative:

- **IPPAtÎ (*Încredere*):** $U = 6256.000$, $p = 0.007$, rang mediu mai ridicat la băieți (MR = 137.24) comparativ cu a fetelor (MR = 112.57).

- **IPPAtC (*Comunicare*):** $U = 5933.000$, $p = 0.001$, băieții având rang mediu mai ridicat (MR = 139.71) decât fetele (MR = 109.86).

- **IPPAtA (*Alienare*):** $U = 6091.000$, $p = 0$ .003, diferență în sens invers — fetele au rang mediu mai ridicat (MR = 139.82) decât băieții (MR = 112.50), ceea ce indică un nivel mai mare de alienare față de tată.

- **IPPAtT (*Total atașament tată*):** $U = 6015.000$, $p = .002$, băieții obținând un rang mediu superior (MR = 139.08) față de fete (MR = 110.55).

Pentru atașamentul față de prieteni, s-au înregistrat diferențe semnificative doar la dimensiunea IPPApC (Comunicare) (U = 6133.000, p = 0.004), cu valori mai ridicate la fete (MR = 139.46) comparativ cu băieții (MR = 112.82). Celelalte dimensiuni (Încredere, Alienare, Total) nu au prezentat diferențe semnificative ($p > 0.05$). Rezultatele indică un profil diferențiat al relațiilor de atașament în funcție de gen:

- **Băieții** tind să raporteze un nivel mai ridicat de încredere și comunicare cu tatăl, precum și un scor total mai mare al atașamentului față de acesta, însoțit de niveluri mai scăzute de alienare.

- **Fetele** prezintă o comunicare mai bună cu prietenii și un nivel mai mare de alienare față de tată, ceea ce poate reflecta atât diferențe de socializare, cât și dinamici familiale distincte.

Din perspectiva teoriei atașamentului a lui Bowlby (1969), aceste diferențe pot fi explicate prin rolurile parentale percepute diferit de băieți și fete, precum și prin modul în care adolescenții caută suport emoțional: băieții din acest eșantion par să se raporteze mai pozitiv la figura paternă, în timp ce fetele își orientează mai mult comunicarea afectivă spre rețeaua de prieteni.

Pentru a analiza diferențele în dimensiunile atașamentului (măsurate IPPA) între adolescenții din mediul urban și rural, s-a utilizat testul non-parametric Mann-Whitney U.

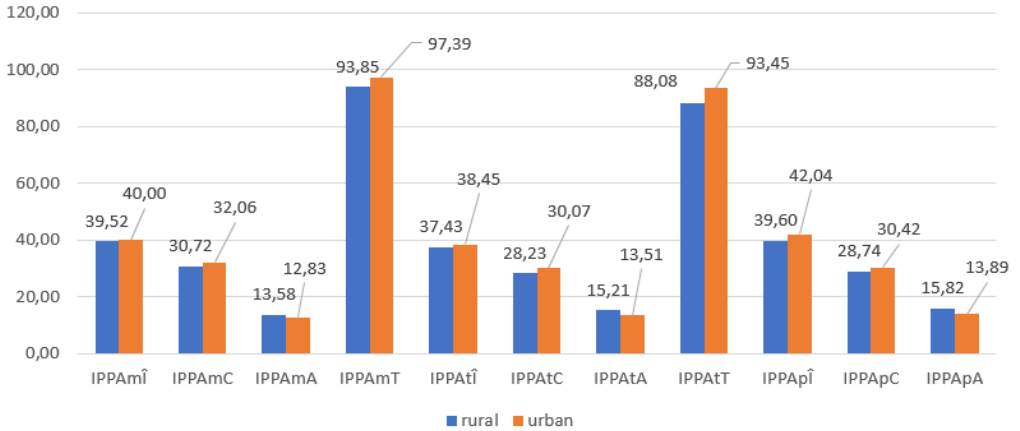

Figura 2. Distribuirea stilului de atașament după mediul ambiental (%)

Rezultatele indică diferențe semnificative statistic la mai multe dimensiuni:

- **IPPAmT (*Atașament total față de mamă*):** $U = 6502.000$, $p = 0.037$ prezintă scoruri mai ridicate în mediul urban (MR = 136.35) decât în mediul rural (MR = 117.11).
- **IPPAtA (*Alienare față de tată*):** $U = 6258.000$, $p = 0.012$ → scoruri mai ridicate în mediul rural (MR = 135.62) decât în mediul urban (MR = 112.41), indicând o alienare mai pronunțată față de tată la adolescenții din mediul rural.
- **IPPAtT (*Atașament total față de tată*):** $U = 6191.000$, $p = 0.008$ → scoruri mai ridicate în mediul urban (MR = 139.20) decât în mediul rural (MR = 114.91).
- **IPPApA (*Alienare față de prieteni*):** $U = 6532.000$, $p = 0.042$ → scoruri mai ridicate în mediul rural (MR = 133.67) decât în urban (MR = 114.93).
- **IPPApT (*Atașament total față de prieteni*):** $U = 6305.500$, $p = 0.015$ → scoruri mai ridicate în mediul urban (MR = 138.15) decât în mediul rural (MR = 115.72).
- Rezultatele sugerează că mediul de domiciliu influențează anumite aspecte ale relațiilor de atașament. Adolescenții din mediul urban tind să raporteze un nivel global mai ridicat de atașament atât față de mamă, cât și față de tată și prieteni, comparativ cu cei din mediul rural, care manifestă niveluri mai mari de alienare față de tată și față de prieteni.

Aceste diferențe pot reflecta particularități ale mediului social și familial: în mediul urban, părinții pot avea mai multe resurse educaționale și de sprijin emoțional, iar adolescenții beneficiază de contexte sociale mai diverse pentru a dezvolta relații apropiate cu prietenii. În mediul rural, factori precum distanțele geografice, oportunitățile sociale mai limitate și posibila migrație a părinților pentru muncă pot contribui la creșterea sentimentelor de distanțare (alienare) în relațiile de atașament.

Prin prisma teoriei atașamentului (Bowlby, 1969; Armsden & Greenberg, 1987), rezultatele confirmă faptul că accesibilitatea și receptivitatea tipurilor de atașament, precum și calitatea interacțiunilor cu egalii, sunt influențate de mediul de viață, iar contextul urban poate oferi condiții mai favorabile pentru menținerea unei legături emoționale apropiate [6; 5].

Pentru a examina diferențele în dimensiunile atașamentului (măsurate prin IPPA) în funcție de tipul familiei – completă (n = 160), monoparentală prin divorț/ separare/ deces (n = 68) și instituționalizare/ plasament (n = 22) – s-a aplicat testul non-parametric Kruskal-Wallis.

Analiza a indicat diferențe semnificative statistic în următoarele dimensiuni:

- **IPPAmÎ (*Încredere față de mamă*):** $\chi^2(2) = 24.401$, $p < 0.001$ → scoruri mai ridicate în familiile complete (MR = 140.49) comparativ cu cele monoparentale (MR = 108.75) și instituționalizate (MR = 68.23).
- **IPPAmC (*Comunicare cu mama*):** $\chi^2(2) = 20.210$, $p < 0.001$ → scoruri mai ridicate în familiile complete (MR = 140.23) decât în cele monoparentale (MR = 104.99) și instituționalizate (MR = 81.73).
- **IPPAmT (*Atașament total față de mamă*):** $\chi^2(2) = 12.737$, $p = 0.002$ → valori mai mari la adolescenții din familii complete (MR = 137.67).
- **IPPAtÎ (*Încredere față de tată*):** $\chi^2(2) = 14.347$, $p = 0.001$ → scoruri mai ridicate în familiile complete (MR = 137.81) comparativ cu celelalte două grupuri.
- **IPPAtC (*Comunicare cu tatăl*):** $\chi^2(2) = 12.793$, $p = 0.002$ → valori mai mari în familiile complete (MR = 137.51).
- **IPPAtT (*Atașament total față de tată*):** $\chi^2(2) = 6.533$, $p = 0.038$ → scoruri mai mari la adolescenții din familii complete (MR = 134.27).

Pentru celelalte dimensiuni nu s-au înregistrat diferențe semnificative statistic ($p > 0.05$), inclusiv alienarea față de mamă, tată sau prieteni și indicatorii globali ai atașamentului față de prieteni.

Rezultatele evidențiază un impact consistent al tipului de familie asupra calității relațiilor de atașament, în special față de părinți. Diferențele semnificative în scorurile pentru ***încredere***, ***comunicare*** și ***atașament*** între familiile complete și cele monoparentale sau instituționalizate sugerează o relație mai solidă și mai sigură cu părinții în cazul adolescenților din familiile complete. Acest fenomen poate fi explicat prin ***teoria atașamentului*** (Bowlby), care susține că un atașament sigur la ambii părinți favorizează dezvoltarea unui sentiment de siguranță emoțională și stabilitate. Adolescenții care cresc într-o familie completă au acces constant la ambii părinți, ceea ce poate facilita comunicarea deschisă, dezvoltarea încrederii și consolidarea atașamentului [6].

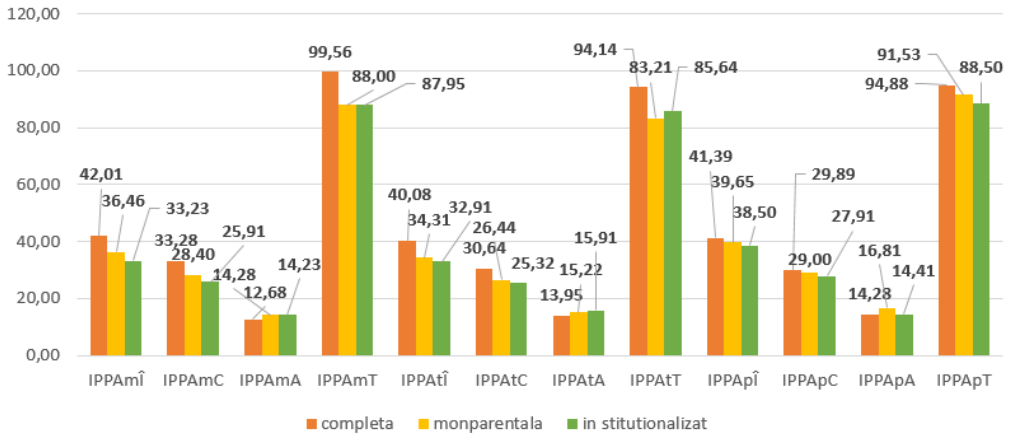

Figura 3. Distribuția stilurilor de atașament după tipul familiei (%)

Adolescenții din familiile complete tind să aibă un ***model de atașament*** sigur datorită prezenței și implicării ambilor părinți în viața lor, ceea ce influențează dezvoltarea unor relații bazate pe încredere reciprocă și comunicare deschisă. În cazul familiilor monoparentale și instituționalizate, absența unui părinte (fie din motive de divorț sau de separare, fie din cauza unui mediu instituționalizat) poate duce la un atașament mai nesigur și la o percepție mai scăzută a încrederii și comunicării, deoarece un singur părinte nu poate satisface în totalitate nevoile emoționale complexe ale adolescentului. Absența unui părinte sau creșterea într-un sistem instituționalizat poate determina adolescenții să aibă ***o percepție de alienare*** față de părinți și față de cei din jur, ceea ce poate afecta negativ dezvoltarea atașamentului. ***Familia completă*** reprezintă, în general, un context favorabil pentru formarea unui ***atașament de tip securizant***, cu roluri bine definite și o prezență constantă a ambilor părinți în viața copilului, ceea ce influențează pozitiv ***dezvoltarea emoțională***.

Diferențele observate și pentru ***încrederea față de tată*** și ***comunicarea cu tatăl*** sugerează că implicarea paternă joacă un rol important în dezvoltarea emoțională a adolescentului. Tatăl poate reprezenta o figură de autoritate și de protecție, iar un atașament pozitiv față de tată este legat de o dezvoltare emoțională echilibrată. Relațiile cu prietenii par să fie influențate mai puțin de aceste variabile familiale, indicând că prietenii pot juca un rol diferit în dezvoltarea socială și emoțională a adolescentului. În tabelul 2 sunt prezentate rezultatele tridimensionale a distribuției procentuale a adolescenților în funcție de stilul de atașament (securizant, preocupat, respingător, dezorganizat), genul (băieți, fete), mediul de proveniență (urban, rural) și tipul familiei (completă, monoparentală, instituționalizat/AMP).

Tabelul 2. Distribuția stilurilor de atașament în funcție de gen, mediu și tipul familiei. IPPA (%)

Stil atașament	Gen		Mediul		Tipul familiei		
	Băieți	Fete	Urban	Rural	Completă	Monoparentală	Instituționalizat/ AMP
Atașament sigur	56	44	55	45	77	17	6
Atașament preocupat (anxios)	56	44	33	67	61	28	11
Atașament respingător (evitant)	53	47	38	62	52	34	14
Atașament temător (dezorganizat)	31	69	38	62	52	45	3

Rezultatele din tabelul 2 confirmă că stilul de atașament este puternic influențat de factori contextuali precum ***structura familiei, genul și mediul de proveniență***.

Atașament securizant este prezent în mai mare măsură la adolescenții proveniți din familii complete, din mediul urban. Aceasta poate reflecta că structurile familiale stabile și contextul relațional predictibil, favorizează dezvoltarea unui atașament securizant, care se corelează cu încrederea în sine, capacitatea de reglare emoțională și relaționarea sănătoasă. Prezența a doi părinți implicați emoțional susține formarea unor modele interne de lucru pozitive și permite adolescenților să exploreze mediul în mod autonom și sigur. Adolescenții cu atașament securizant sunt majoritar de gen feminin. Conform cercetărilor lui Rose și Rudolph fetele caută suport emoțional și dezvoltă relații de încredere. Aceste practici le oferă mai multe oportunități de a experimenta ***siguranța relațională***, ceea ce facilitează internalizarea unui model de relație bazat pe receptivitate afectivă, predictibilitate emoțională și coerență în răspunsurile primite de la figurile de atașament [11]. Aceste trăsături sunt cultivate. mai frecvent în rândul fetelor, deoarece normele culturale favorizează ***deschiderea*** emoțională și expresivitatea afectivă ca atribute feminine „valorizate”. În schimb, atât adolescenții proveniți din familii monoparentale, cât și cei instituționalizați tind să dezvolte atașamente anxioase sau dezorganizate, în contextul unei instabilități emoționale sau lipsei de continuitate afectivă. Conform teoriei atașamentului, anxietatea relațională este adesea asociată cu experiențe de separare, insecuritate parentală sau lipsa unui model coerent de sprijin afectiv Lipsa unui model parental complementar sau instabilitatea relațională pot genera nesiguranță emoțională și ambivalență afectivă, ceea ce favorizează formarea acestui tip de atașament.

Atașamentul anxios/preocupat este predominant în rândul fetelor. Fetele sunt mai expuse dezvoltării acestui stil de atașament, fiind sub tendinței culturale și biologice de a interioriza stresul sau conflictul relațional și de a căuta sprijin emoțional în mod constant în timp ce băieții manifestă mai des evitarea (comportament defensiv).

Stilul de atașament evitant-respingător apare mai frecvent la băieți și adolescenți din mediul urban, dar și în unele familii complete, ceea ce sugerează un model de ***autoprotecție afectivă*** și ***distanțare emoțională***. Acest tip de atașament este specific contextelor în care exprimarea emoțiilor este dezaprobată sau minimizată (de ex., familii axate pe performanță, medii urbane cu standarde rigide), ceea ce poate duce la ***inhibarea nevoilor afective*** și dificultăți în relaționare autentică.

Atașament temător (dezorganizat) este mai frecvent răspândit la fete (69%) decât la băieți (31%), la adolescenții din mediul rural (62%), decât în mediul urban (38%),

Tipul de atașament are un rol esențial în formarea comportamentului atât la fete, cât și băieți. Adolescenții cu atașament dezorganizat pot avea dificultăți majore în reglarea și gestionarea emoțiilor și adaptarea la schimbările sociale. Adolescenții cu atașament anxios manifestă o preocupare excesivă față de relațiile interpersonale, adesea însoțită de anxietate, de separare și nevoia constantă de aprobare, de o instabilitate afectivă.

Concluzii:

1. Atașamentul este un construct multidimensional, ce include legătura afectivă cu părinții, relațiile cu egalii, precum și reprezentările interne despre sine și ceilalți. Acest aspect este deosebit de relevant în perioada adolescenței, când relațiile cu părinții și cu egalii suferă transformări majore, cu impact asupra dezvoltării afective și identitare.

2. Studiul a relevat diferențe semnificative între atașamentul securizant și cel evitant-temător (dezorganizat) preponderent la fete (69%), față de băieți 31%; Atașament respingător (evitant) se înregistrează mai frecvent la adolescenți – 53%, față de adolescente 47%; Atașament preocupat (anxios) de acemenea se înregistrează mai frecvent la băieți (56%), decât la fete (44%).

3. Adolescenții cu stil de atașament securizant provin preponderent din familii complete (77%) monoparentale, față de 17% a adolescențior din familii monoparentale, din mediul urban (55%), și preponderent sunt băieții (56%) față de fete(44%) iar atașamentul temător.

4. Atașament preocupat (anxios) se înregistrează mai frecvent la adolescenții din mediul rural – 67%, atașament respingător (evitant) și atașamentul temător (dezorganizat) în egală măsură se înregistrează la 62% din adolescenții din mediul rural.

5. Atașamentul față de tată se conturează ca un predictor robust pentru reglarea emoțională și maturitatea afectivă, subliniind importanța figurii paterne în dezvoltarea controlului afectiv, autoreglării și toleranței la frustrare – dimensiuni esențiale pentru adaptarea emoțională în contexte solicitante.

Referințe bibliografice:

1. AINSWORTH, M. D. S. Attachment across the life cycle. In: C. M. Parkes, J. Stevenson-Hinde, & P. Marris (Eds.) *Attachment across the life cycle,* London: Routledge, 1993, 316 p. ISBN 9780203132470.
2. AINSWORTH, M. D. S., BLEHAR, M. C., WATERS, E., WALL, S. *Patterns of Attachment: A Psychological Study of the Strange Situation.* Hillsdale, NJ: Erlbaum, 1978, 391 p., ISBN-10: 0898594618.
3. ALLEN, J. P., LAND, D. Attachment in adolescence. In: J. Cassidy & P. R. Shaver (Eds.), *Handbook of attachment: Theory, research, and clinical applications*, 1999, pp. 319–335. New York: Guilford. https://www.scinapse.io/papers/1737567839#:~:text=Sign%20up, 10.5860/choice.37%2D1841,-Handbook%20of%20attachment.
4. AMATO, P. R., KEITH, B. Parental divorce and the well-being of children: A meta-analysis. *Psychological Bulletin*, 110(1), 1991, pp.26–46. https://doi.org/10.1037/0033-2909.110.1.26
5. ARMSDEN, G. C., GREENBERG, M. T. The Inventory of Parent and Peer Attachment: Individual differences and their relationship to psychological well-being in adolescence. In: *Journal of Youth and Adolescence*, 1987. pp. 427–454. https://doi.org/10.1007/BF02202939
6. Bowlby, J. *Attachment and loss: Vol. 1. Attachment*. New York, 1969, NY: Basic Books. ISBN: 9780465005437.
7. BRETHERTON, I. The origins of attachment theory: John Bowlby and Mary Ainsworth. In. *Developmental Psychology*, 28(5), 1992, pp. 759–775. https://doi.org/10.1037/0012-1649.28.5.759
8. CRITTENDEN, P. M. Internal representational models of attachment relationships. *Infant Mental Health Journal,* 11, 1990, pp. 259-277. https://www.researchgate.net/publication/247947121_Internal_Representational_Models_of_Attachment_Relationships
9. LYONS-RUTH, K., JACOBVITZ, D. Attachment disorganization: Genetic factors, parenting contexts, and developmental transformation from infancy to adulthood. In: Cassidy, J., & Shaver, P. R. (Eds.) *Handbook of Attachment: Theory, Research, and Clinical Applications* (3rd ed., 1916, pp. 667-695). New York: Guilford Press.
10. MIKULINCER, M., & SHAVER, P. R. *Attachment in adulthood: Structure, dynamics, and change* (2nd ed.). New York, NY: The Guilford Press. 2016. ISBN: 9781462525569.
11. ROSE, A. J., RUDOLPH, K. D. A review of sex differences in peer relationship processes: Potential trade-offs for the emotional and behavioral development of girls and boys. *Psychological Bulletin*, 132 (1), 2006, pp. 98–131. https://doi.org/10.1037/0033-2909.132.1.98
12. SAVCA, L. *Psihologia personalității în dezvoltare*. Chișinău, 2003, Ed Sirius, 150 p. ISBN 9975-921-35-3.

Date despre autori:

Lucia SAVCA, doctor în psihologie, conferențiar universitar, Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă” din Chișinău.
ORCID: 0000-0001-6858-0011
E-mail: luciasavca@mail.ru

Alina PĂTRAȘCU-STATE, student-doctorandă, Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă” din Chișinău; psiholog clinician, mun.Statina, jud. Olt, România.
ORCID: 0009-0000-5350-0699
E-mail: patrascu.alina.ap@gmail.com

Prezentat: 03.09.2025